

Iš kairės: jauniausia folkloro kolektyvo „Virvytė“ 2009 m. šeimų stovyklos dalyvė Aurėja Dudytė; laisvalaikis su mašinėle – Pijus Zajančkauskas

APLE ŽEMAITĖŠKAS ĪKORĖS

Pagal žemaitiu ikoriu (ikurtuviu) papruotius ėr folkluora ansablė „Virvītė“ temėnė pruograma „Aš budavuosiu marga dvarieli“ parėngė

SUNGAILIENĖ LORETA

Kuožnam senājam lietoviu, anuo šeimīnā pasaulė centros bova truoba, suoda, žemaitiu vadėnama gīvenėmo. Pastatītė truoba – nemėnks rūpesnis, bet senuolė ženuojė, kāp ė kumet kuožna darba rėk atlėktė. Veiziek, jė statīs truoba, ta statīs suodas pėitū pakraštie – šeimīna gīvens taikuo, santarvie, seksės gīvolė, bus gers derlios, netrūks dounelės. Vo ka truoba tvėrtā stovietom, pu pamatās dar kuoki jouda katėna a varlė pakas. Negera vėita truobā bova ta, kor kumet nuors

bova kuoks gīvilīs papjauts a kuoks žmuogos palaiduots. Vėdoklės žmuonės liuob aplink pradieta statītė truoba septīnis kartus atžagarė ronka apvėlktė 12 metu augusi šermukšni – tas pėktas dvasės atbaida. Pakol ėr statuoma truoba, vėsė nomėškė tor būtė linksmė, duorė, negal bartėis, pīktėis.

Sonieros pamatėni vainėka, tuo vėituo, kor bus stals, vadėnama krikštasoulė, meistrā liuob iškėrstė krīzieli, idietė grabnīčėnės žvakės gabalieli, švėntuos Aguotas dounelės, droskas. Tumet gaspadorios liuob peržėgnuos pamatus ėr pa sakīs „Padiek, Dėivali, ka ont vėitas supūtom“ ė dā kėrvio i rousta čakšt sodous. Pėrmoujė truobuos kertė rėk aplaistītė (meistrus pavaišintė) – liuob vadintė pundamentėniem vaišiem. Tumet jau gal tuoliau statītė. Dā liuob tikietė, ka i truobuos slėnksiti negal dietė sosėsokosė medė – dā kam nuors iš šeimuos nariū pruots sosėsoks.

Ka jau meistrā iškel gegnės ėr pakabėn pabaigtoviu vainėka, meistrielis saka: „No, gaspadorė, vainėks jau žaliou! Apveiziekėt meistrū darba, ivertinkėt ėr ženuokitės, je nebus nuobaigu, tā nebus ni doru, ni longū.“ Gaspadėnė, tou išgėrdusi, skubinsės pagėrtė meistrus: „No jau meistrieliu darbštoms, vo truobuos dailoms. Diekavuojem, diekavuojem.“ Meistra apduovėnuo ronkšloustio, idoud balta sūri ėr pasaka: „Ka truobuos roustā būtom tėp stėprė sospaustė, kāp

Iš kairės: Akvilė Vainutytė; folkloro kolektyvo „Virvytė“ 2009 m. šeimų stovyklos mažieji vyrai

tas šėtā sūris.“ Vo gaspaduorios meistrou liuob doutė kapšielī so piningās ē dā kuoki poslitri nomėnės pridies karto so palikiejėmās: „Lai vainėks žaliou kol stuoga oždėngsėt. Vo ka darbs spartiau eitom, rėk pasėlinksmintė“. Tumet pakvėis mozėkontus i žemaitiu vadėnamas *kazėlėnės vaišės*.

Sūris ont sūrė, sūris ont sūrė, vo unt vėršaus – kepalīušis (skrīblios). A žėnuot kas? Juk truoba ēr stuogs. Saka, ka stuoga rėk dėngtė delčiuo, ka šiaurės vies pot, – tumet stuogs ēlgiau laika, anou žiorkės nepol. Truoba stuov, stuogs šiaudās uždėngts, lėntas ont grindū pakluotas, kruosnis somūrīta – gal jau ēr šeimīna keltėis. Senuolė dar liuob bijuotė pėktū dvasiu, nelai miu, tā priš pat isikelont, naktėi i truoba liuob ileis gaidi, vėšta ar katė, ka vėsė negeromā ont anū krėsto. No jug reikiejė kažkāp šeimīna apsauguotė. Pėrmėijė i truoba liuob ieis gaspaduorė, nešėnė degontė žvakė.

Kraustītėis liuob par pėlnati – ka šeima būtom gausi ē turtinga. Pu pėrmo liuob ineštė stala so dounas rėikė ē tėik šaukštu, kėik šeimuo īr nariū – lai doud Pondėivalis rami ē suoti gīvenėma anėms. Pėrma karta ogni ožkor gaspadėnė ēr sudėgėn švėntintu žuolīnu saujelė. Tās patės švėntintās žuolīnās aprūka naujus truobesius ēr tumet jau vež rogius i jaujė.

Naujė noma gaspaduoriaus muotina īkoriem liuob atvežtė saujė sava, bovusiu gaspaduoriaus nomū, že-

miu. Anū liuob pabertė pu naujė noma slenkstio, ka sūnaus šeimīna laimingā ēr gražė gīventom, ka sūnos būtom svėks ēr mīlėms.

Žemaitiūs ikortovės (īkorės) liuob švėstė tik turtingesnė kaima žmuonės. Švėntė liuob būtė mažne tuoki, kāp veselė. Lonkītė naujakuriū liuob eitė vėsė, bet ne tuštīuoms. Atneš dounas ē droskas, ka nomus sauguotom – padies ont pripečkė. Gaspadėnė liuob somti, kuočiela a kuoki bliūda paduovėnuos. Ka stals vėsumet būtom švarus ē turtingas, ont anuo liuob padėngtė tik balta staltiesė, tad īkuriem austa staltiesė – garbinga duovėna. Vo ka būtom kon padietė ont tuo stala, tā liuob neštė ē pīragus, ē vuobulus, ē medo. Turtingesnė susiedā a gėmėnės liuob ē kuoki gīvuli duovėnuotė, tonkė – kuokė geresnė vėšta.

Par īkorės liuob daug dainioutė, šuoktė. Raseiniu kraštė par ikortovės liuob dainioutė senuovėnė tuo krašta vestoviu daina „Oi ūžkit, gauskit“ – ta jau bova būtėna daina tuokiuo švėntie. Pasėšuoktė būtėniausė rėk – ka grindies grībs nesėveisto. Dā bova tuoki mada už vėsas naujuos truobuos duris pu bačkelė alaus išgertė. Kuo daugiau vaišiu būn par ikurės, tuo gīvenėms īr smagiesnis ē turtingiesnis.

Žemaitė liuob sakītė, ka iš īkoriu vėsu pėrma tor išeitė seniausias svėtis. Tumet nomā ēlgiau stuovies.

(Nukelta i 34 p.)

Iš kairės: Vilius Sungaila ir Bernardas Iljinas mėgsta žaisti su kamuoliu

(Atkelta iš 33 p.)

OI ŪŽKIT, GAUSKIT

Laisvai

Oi ūž - kit, gaus - kit, gi - riuos me - de - liai -
ma - ži ma - na bruo - le - liai.

① 2 ② 3, 4, 6, 7 ③ 4, 5, 6 ④ 2

1. – Oi ūžkit, gauskit,
Giriuos medeliai –
Maži mana bruoleliai.

2. Oi užaugs užaugs
Mana bruoleliai,
Iškirs žalią girel'.

3. Girelę kirto,
Girelė virto,
Pagirelėj sukruovė.

4. Aš budavuosiu
Margą dvarelį
Ant aštuonių kampelių.

5. Prie kuožna kampa
Puo geguželę
Kas rytelį kukava.

6. Ta tuol' kukava,
Kuol' iškukava
Iš muotules dukrelę,

7. Iš muotineles
Senuos – dukrelę,
Penkių brolių seselę.

Padainavo Elena Januškienė-Kreimarytė, g. 1914 m. Pumpurų k., Tytuvėnų par., Raseinių apskr., gyv. Naudvario k., Šiluvos apyl., Raseinių r.

Užrašė S. Naikelytė, M. Baranauskas 2000 m., šifravo L. Mukaitė-Sungailienė 2000 m. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikinio folkloro archyvas.